

องค์ความรู้

ภาษา-วัฒนธรรม

โดยสำนักงานราชบัณฑิตยสภา

ลอมพอก

ลอมพอก เป็นเครื่องสวมศีรษะแบบหนึ่งซึ่ง
สาธารณกรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถานอธิบายว่า มี
๒ ประเภท ประเภทหนึ่งเป็นเครื่องแสดงยศตาม
ตำแหน่งและบรรดาศักดิ์เป็นลอมพอกซึ่งได้รับ
พระราชทานส่วนอีกประเภทหนึ่งเป็นลอมพอกที่ผู้เข้า
ร่วมในการเดินขบวนประกอบพระราชอิสริยยศในการ
เสด็จพระราชดำเนินหรือขบวนในพระราชพิธีสำคัญ
ใช้สวมใส่โดยไม่ต้องเป็นของพระราชทาน ลักษณะ
โดยรวมของลอมพอก คือตอนล่างเป็นรูปทรง
กระบอกสูงเสมอ ๑ ฝ่ามือเศษ ส่วนบนรวบเป็นลอม
ทรงกรวยตอนปลายเรียวแหลมคล้ายหน่อไม้ ขนาด
ความสูงวัดจากขอบล่างขึ้นไปสุดปลายลอมพอก
ประมาณ ๑ ศอก ๑ คืบ

ธรรมเนียมการใช้ลอมพอกเป็นเครื่องสวม
ศีรษะเริ่มมีมาเมื่อใดไม่พบหลักฐานแน่ชัดจนกระทั่ง
ในรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชแห่งกรุงศรี
อยุธยาเดอ ลา ลูแบร์ อัครราชทูตจากราชสำนักฝรั่งเศส
ได้เดินทางมาเจริญสัมพันธไมตรีกับราชสำนักสยาม
และได้บันทึกถึงลอมพอกที่พบเห็นในราชสำนัก ณ
กรุงศรีอยุธยา ไว้ดังนี้

“เครื่องสวมศีรษะสีขาวทรงสูงและปลาย
แหลมดังที่เราเคยเห็นเอกอัครราชทูตแห่งพระเจ้ากรุง
สยามสวมนั้นเป็นศิราภรณ์สำหรับใช้ในงานพระราชพิธี
ซึ่งองค์สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและขุนนางของพระองค์
ก็ทรงแต่งและแต่งเหมือน ๆ กัน ต่างแต่ว่าพระ
ลอมพอกของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวนั้น
ประดับขอบหรือเสวียนเกล้าด้วยพระมหามงกุฎ
เพชรรัตน์ ส่วนของพวกขุนนางนั้นประดับเสวียน
ทองคำ, เงินหรือกาไหล่ทองมากน้อยตามยศ ลางคน
ก็ไม่มีเสวียนเลย พวกขุนนางจะใช้ลอมพอกนี้ชั่วคราว
เข้าเฝ้าพระมหากษัตริย์หรือเพลประชุมคณะขุนศาล
ตุลาการหรือในพิธีกลางอย่างเท่านั้นเขาใช้แถบผูก
โยงยึดเข้าไว้ได้คางและเมื่อแสดงความเคารพก็มีได้
ถอดออก”

ลอมพอกได้ใช้เป็นเครื่องแสดงยศตามบรรดา
ศักดิ์สำหรับขุนนางต่อมาเป็นลำดับจนกระทั่งภายหลัง
เปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบบสมบูรณาญาสิทธิ
ราชย์และมีประกาศเลิกบรรดาศักดิ์ลอมพอกสำหรับ
ยศก็หมดที่ใช้อย่างคงมีอยู่แต่ลอมพอกสำหรับเจ้า
พนักงานสวมเข้าขบวนแห่ในพระราชพิธีสำคัญโดย
ธรรมเนียมแห่งพระราชอิสริยยศเท่านั้น.

อารยา กิมงคลจิต